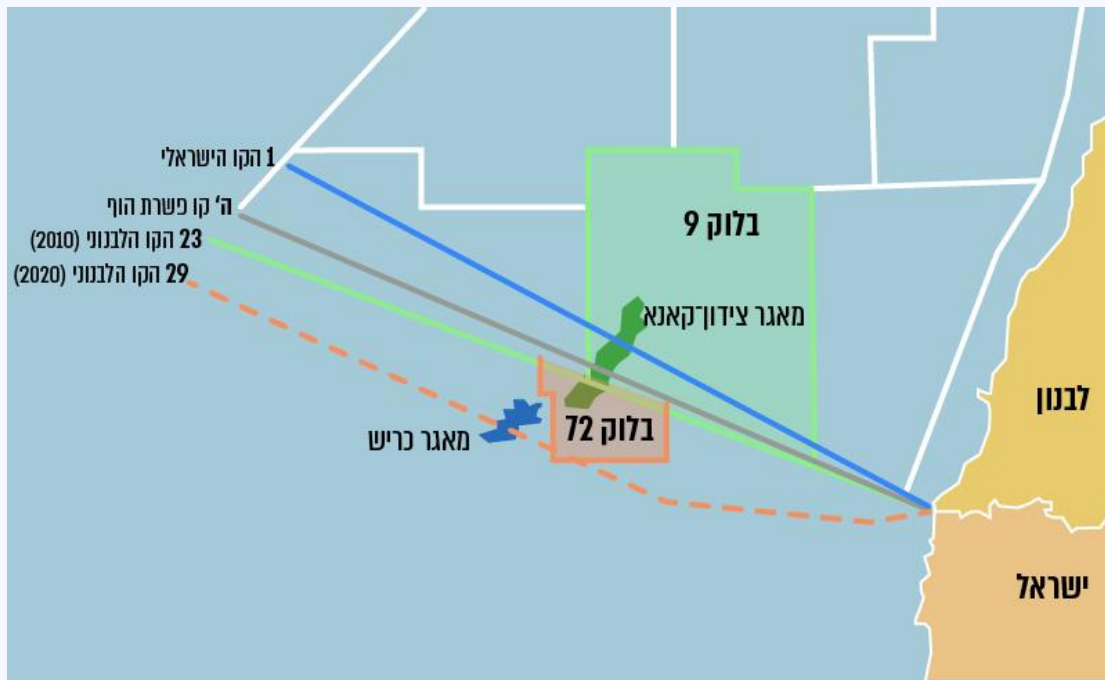

במחלוקת בנושא הגז מול לבנון - למצות תחילה את המסלול הדיפלומטי

אורנה מזרחי ויורם שוייצר | 12 ביולי, 2022 | גיליון 1618

שיגור הכטב"מים על ידי חזבאללה לעבר אסדת שדה הגז כריש נועד להעביר מסר כפול - לישראל וללבנונים, נוכח הנחישות הישראלית להמשיך בהפקה משדה זה ועם חידוש המאמץ הדיפלומטי לפתור את מחלוקת הגבול הימי בין המדינות, הפעם ביוזמת לבנון. ההתנגדות הפומבית מצד בכירים בהנהגה הלבנונית לפעולת חזבאללה והצעת הפשרה שלבנון העבירה מסמנים כי, בניגוד לחיזבאללה, היא מעוניינת להגיע עם ישראל לפשרה, שיש בה כדי לסייע לה להיחלץ מהמשבר הכלכלי החמור בו היא נתונה. הניסיון הדיפלומטי הנוכחי מסתמן לפי שעה כרציני מקודמיו ומן הראוי שישראל תפעל למיצויו, לתועלתה היא, תוך נכונות ללכת כברת דרך נוספת לקראת לבנון ולהימנע בשלב זה מתקיפה צבאית, שעלולה לשחק לידי חזבאללה.

הגעתה ב-5 ביוני של האסדה הצפה של חברת אנרג'יאן היוונית-בריטית לתחום המים הטריטוריאליים של ישראל (במרחק כ-80 ק"מ מהחוף הישראלי), לקראת תחילת הפקתו של הגז משדה כריש, החריפה את המתיחות בין ישראל ללבנון על רקע המחלוקת ביניהן בסוגיית סימון הגבול הימי, וגררה תגובות מילוליות קשות מצד גורמים שונים מכל הקשת הפוליטית בלבנון. נטען כי חלק משדה כריש נמצא בתחום לבנון וההפקה ממנו, המתוכננת לרבעון האחרון של 2022, פוגעת באינטרסים הלבנונים. הגדיל לעשות נסראללה, מנהיג חיזבאללה, שטען בנאום לוחמני שנשא ב-9 ביוני, כי הפקת גז משדה כריש הינה צעד תוקפני כלפי לבנון וניסיון לגזול את משאביה הטבעיים, ואיים כי בידי חזבאללה יכולות צבאית, לוגיסטית ומודיעינית כדי למנוע מישראל לעשות זאת. נסראללה גרס שהנושא אינו נופל בחשיבותו משחרור "רצועת הביטחון" ב-2000 וכי הוא אישית אינו חושש מעימות עם ישראל, המכירה לדבריו ביכולת הארגון לגרום לה נזקים כבדים ביותר.

בהקשר זה יש לראות את שיגורם על ידי חזבאללה של ארבעה כלי טיס בלתי מאוישים ובלתי חמושים מתוצרת איראן לעבר כריש (האחד ב-29 ליוני ושלושה ב-2 ביולי), אשר יורטו על ידי ישראל. פעולה זו הייתה מהלך קינטי תודעתי מול ישראל ובה בעת מול גורמים שונים בלבנון. **מול ישראל** מטרתה הייתה הרתעתית בעיקרה, בבחינת הפגנת נחישות לממש את איומי נסראללה לנקוט בעתיד גם מהלך צבאי כדי לנסות וליצור משוואת הרתעה חדשה מול צה"ל במרחב האווירי והימי - גם במחיר הסלמה והסתכנות בעימות. מול גורמים יריבים ודעת הקהל **בלבנון**, חשוב לחזבאללה לבסס את מעמדו כ"מגן לבנון" במיוחד בימים אלה, כשבלבנון גוברים הקולות המתנגדים לשימור כוחו הצבאי העצמאי ולהשתתפותו בממשלה החדשה, שעל הרכבתה עמלה הנהגת המדינה.

שיגור הכטב"מים זכה אמנם לשבח מצד תומכי חיזבאללה בלבנון, אך גם לגינויים מצד מתנגדיו המסורתיים ואף מעבר לכך. בלטו במיוחד התגובות הפומביות החריגות נגד הפעולה מצד הנהגת לבנון, המעדיפה את המסלול הדיפלומטי. בהודעתם המשותפת של ראש ממשלת המעבר, נגיב מיקאטי ושר החוץ עבדאללה בוחביב, צוין כי הפעולה בוצעה מחוץ למסגרת האחריות המדינית ולהקשר הדיפלומטי, ולכן היא אינה מקובלת ואף מסכנת את לבנון. בוחביב אף הביע תמיכה במאמצים שמוביל המתווך האמריקאי עמוס הוכשטיין לקדם הסדר בין ישראל ללבנון, דרש להאיץ את המשא ומתן והעריך כי יש סיכוי לסיימו עד ספטמבר. הוא רמז, כי הוא מצפה מחזבאללה לגלות אחריות ולממש הצהרות מהעבר, שלפיהן יתמוך בהחלטות הנהגת המדינה בנושא זה.

חיזבאללה מתנגד עקרונית למגעים ישירים עם ישראל, העלולים להשתמע כהכרה בה או למצער לפתוח פתח לקשירת יחסים כלכליים ומדיניים עמה, אך לא יכול היה למנוע לחלוטין

את קיומו של המשא ומתן בין המדינות, המתקיים לסירוגין מזה למעלה מעשור. דחיפות חידושם של המגעים הדיפלומטיים בתיווך אמריקאי כיום, נוכח מצבה הכלכלי הקשה של לבנון, מעמידה אותו במצב בעייתי: לארגון חשוב להשפיע ואף למנוע כל הסכמה אפשרית שתכלול פשרה טריטוריאלית-כלכלית או תלווה מאפיינים של נורמליזציה עם ישראל, אך הוא עלול להצטייר כמי שפועל בניגוד לאינטרסים של לבנון ולעמדת הנהגתה.

חזבאללה מוטרד במיוחד מהשינוי המשמעותי שחל בעמדתה הרשמית של לבנון בסוגיית המחלוקת על סימון הגבול עם ישראל, שעיקרו חתירה לשיבה למסלול הדיפלומטי. בעקבות הגעת אסדת כריש, הלבנונים זימנו לביירות את המתווך האמריקאי ובפגישות עימו (13-14 יוני) הוצגה בפניו הצעת פשרה, המשקפת ריכוך של דרישותיה של לבנון, כפי שנוסחו בשנתיים האחרונות. בהצעה הלבנונית שלושה רכיבים עיקריים: (1) לבנון תאמץ שוב את עמדתה המוכרת מהעבר, של סימון הגבול בקו 23, הצפוני יותר (ראו: מפה מצורפת) (2) כל הרווחים מהגז שיופק משדה הגז קאנא, שבתחום המוגדר על ידי לבנון כמים הכלכליים שלה, אך חורג בחלקו מקו 23 לתחום ישראל, יוענקו ללבנון (3) עד להסכמה בנושא, ישראל לא תפיק גז משדה כריש. עמדה זו הוצגה ב-24 ביוני על ידי הוכשטיין לצד הישראלי, אך טרם נמסרה תגובתה הרשמית של ישראל.

בשלב זה לא ברור האם בכוונת חזבאללה לממש את איומיו לתקוף את האסדה, נוכח התגובה הישראלית והבינלאומית הצפויה לצעד כזה. מעבר לאפשרות לתגובה צבאית ישראלית והחשש מהסלמה, שדין לפגוע קשות באינטרסים של לבנון, המצויה גם כך במשבר החמור ביותר שידעה בתולדותיה, תקיפת מתקן בבעלות אנרג'יאן תגרום פגיעה נוספת במעמדו הבינלאומי של הארגון. יצוין, כי בעקבות איומי נסראללה ב-9 ביוני זימן משרד החוץ היווני את נציג לבנון באתונה ומחה על כך.

חשוב להסביר, כי עד לפני כשנתיים, גם על פי העמדה הלבנונית הרשמית, שדה כריש לא נכלל במים הכלכליים (EEZ) של לבנון. להלן כמה נקודות ציון עיקריות בהתפתחות המשא ומתן בין לבנון לישראל בנושא:

- בסבב הראשון של המשא ומתן בין ישראל ללבנון על סימון הגבול הימי (2010-2012) שנערך בתיווך של האמריקני פרד הוף, הציגה לבנון עמדה שלפיה הגבול הימי עם ישראל הוא בנקודה 23. עמדה זו יצרה פער של 860 קמ"ר בין קו זה לבין הקו שמסמנת העמדה הישראלית (נקודה 1), שעמד במוקד המחלוקת בין שתי המדינות. קו 23 אף קיבל תוקף כעמדתה הרשמית של לבנון, כפי שהוצגה במכתבים מטעמה לאו"ם (2010-2011). אך מאמצי הוף עלו בתוהו נוכח חוסר היענותה של לבנון לפשרה שהציע ושהתקבלה על ידי ישראל, שלפיה שטח המחלוקת יחולק בין לבנון (55%) לישראל (45%).
- בסוף 2020 התקיים סבב נוסף של משא ומתן, הפעם בנאקורה, בחסות האו"ם. בסבב זה הקשיחה לבנון את עמדתה והציגה קו חדש, דרומי יותר

(המכונה קו 29), אשר הוסיף לשטח המחלוקת מרחב של 1430 קמ"ר, שכלל גם חלק קטן משדה כריש.

- תהליך אישורו של קו 29, אשר בו דבק חזבאללה, כעמדתה הרשמית של לבנון, לא הושלם עד כה ואין לו בסיס חוקי. האישור הסופי על ידי ממשלת לבנון נעצר על ידי הנשיא מישל עוון, שמנע את העברתו לאישור הפרלמנט. הקשחת העמדה הלבנונית, המשקפת מחלוקת פנימית, גרמה להפסקת הסבב ב-2020.

- האמריקאים ניסו שוב לתווך בין הצדדים החל מנובמבר 2021 ושלחו את היועץ הבכיר לאנרגיה במחלקת המדינה, עמוס הוכשטיין, לתווך בין הצדדים, אך לאחר מספר סבבי התייעצות בירושלים ובבירות, גם הוכשטיין לא השיג התקדמות.

ישראל נחושה לקדם את הפקת הגז מכריש, בהתבסס על העובדה ששדה זה נמצא במים הכלכליים שלה, מה גם שהצעת הפשרה של ממשלת לבנון מרמזת לכך. ירוט הכטב"מים על ידי צה"ל הרחק מהאסדה מוכיח את יכולתה של ישראל להגן על האסדה ולסכל את הניסיונות לפגוע בה. החלטת חזבאללה לנקוט מהלכים שעלולים להוביל לעימות צבאי עם ישראל מעמידה את הארגון בעמדה בעייתית, כמי שפועל בניגוד לאינטרסים הכלכליים הדוחקים של לבנון ומכשיל את מאמציה לנסות ולהבטיח מקור הכנסה כלכלי ללבנון, דווקא בשעה בה נעשה מאמץ בינלאומי לסייע בכוון זה.

יודגש כי התקריות שאירעו באחרונה סביב האסדה בכריש הסתיימו כשידה של ישראל על העליונה בתחום הצבאי והתודעת. הירוט המוצלח וההודעה של חזבאללה לאחריו כי הכטב"מים היו "במשימת סיור" אינם מחייבים, בשלב זה, פעולת תגמול צבאית מצד ישראל, שעלולה דווקא לשרת את חזבאללה ולטרפד את הניסיון הדיפלומטי הנוכחי להשגת פשרה, המסתמן כרציני מקודמיו. לפיכך, בשלב זה חשוב שישראל תפעל למיצוי המהלך הדיפלומטי ואף תשקול פשרות כלכליות לטובת לבנון, ברוח ההצעה הלבנונית שהועברה על ידי הוכשטיין, נוכח היתרונות האסטרטגיים והכלכליים הצפויים לה אם יושג הסכם.

במקביל, לרשות ישראל עומדות גם אפשרויות קינטיות ותודעתיות מתחת לסף המלחמה, כדי להבהיר לחזבאללה כי ניסיונותיו לאתגר את עליונותה האווירית והימית באמצעות צעדים התקפיים במרחבים אלה יענו בתגובה צבאית. חשוב לישראל להבליט את תפקידו השלילי של חזבאללה, המונע פתרון שיסייע כלכלית ללבנון ואף מסכן את ביטחון אזרחיה ללא התייעצות עם הגורמים המוסמכים לכך בלבנון, כדי להעמיק את הביקורת הפנימית כלפיו.

לסיכום, מכיוון ששיגור הכטב"מים הבלתי חמושים לא הגיע לכדי פגיעה קינטית בצד הישראלי, ניתן בשלב הזה להימנע מתגובה צבאית התקפית ולהעדיף את מיצוי המשא ומתן עם לבנון, האמור לשרת את ישראל הן בממד הכלכלי והן במישור האזורי ומול ארה"ב. בה בעת, יש

להכשיר את הקרקע לאפשרות שתידרש פעולה צבאית נגד חזבאללה, אם יטעה הארגון בהבנת עמדתה המרוסנת של ישראל ויאתגר אותה שוב, תוך חריגה ממאזן ההרתעה הנוכחי.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט